

Konjunkturbrev

BILD 1. IKEM-INDEX FÖR PERIODEN Q3 2016–Q3 2020 ÖVER INHEMSK FÖRSÄLJNING SAMT EXPORTEN. INDEXVÄRDE UNDER 100 MARKERAR AVMATTNING (KONTRAKTION) I VOLYM.

Källa: IKEM

Uppskjutna investeringar i spåren av corona

Det är vanskligt att under rådande pandemi spå kring framtiden. I IKEM:s konjunkturbrev från det andra kvartalet 2020 menade en överväldigande majoriteten av företagen att "coronabotten" var passerad. När facit över kvartal tre nu presenteras för svensk läkemedels-, kemi-, gummi/plast och raffinaderiindustri visar det sig att företagen nästan försvarar fjolårets volymer. Exportutvecklingen, uttryckt i index 96, representerar endast ett svagt volymtapp (index 100 innebär oförändrad utveckling i årstakt). När utvecklingen inom EU och Sverige nu rör sig i brant i fel riktning avseende smittspridningen är det dock stor risk för nya bakslag.

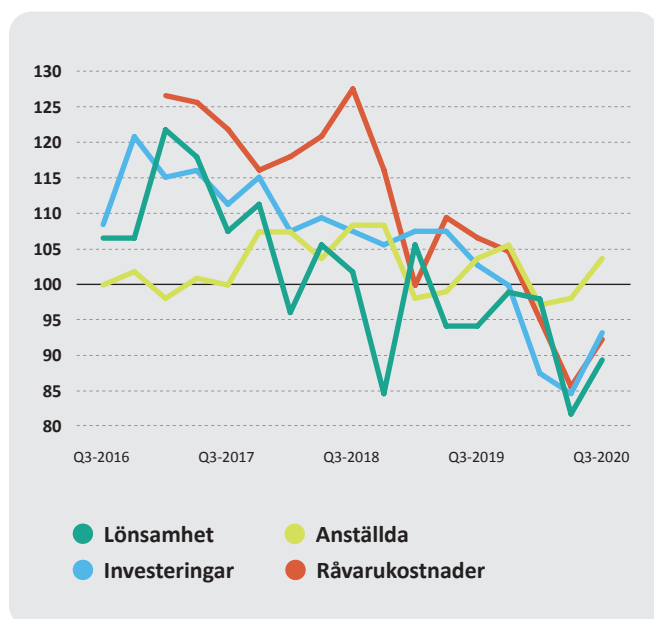
Affärsmöjligheterna för de fyra delbranscherna inom IKEM har rört sig i helt olika riktningar på grund av coronapandemin. Den internationellt konjunkturberoende plast/gummi- och kemiindustrin har påverkats tydligt negativt. Läkemedelsindustrin har i stället mött en global efterfrågeökning. Annorlunda uttryckt svarar 1/3 av IKEM-företagen (oviktat) att de inte alls påverkats negativt av coronakrisen. För majoriteten 2/3 däremot har coronakrisen agerat produktions- och försäljningsänke. Samtidigt räknade även dessa företag med att "coronabotten" var passerad när de fick frågan i början av oktober månad.

För de flesta företag utvecklades kvartal tre i linje med prognoserna från slutet av andra kvartalet. Hela 80 procent av företagen räknade då med en avmattningstrenden skulle vara bruten under det kommande tredje kvartalet. För 16 procent av företagen överträffade utfallet i Q3 förväntningarna. För fyra procent av företagen var utfallet sämre än förväntat.

Samtidigt vet vi nu att utvecklingen för närvarande rör sig brant i fel riktning avseende smittspridningen både i Sverige och inom resten av EU. Med det följer mer eller mindre omfattande "lock downs" i olika länder. Omfattningen och längden på nedstängningarna av Europas ekonomier kommer självklart att återspegla sig i hur snabbt återhämtningen efter andra kvartalets ekonomiska genomklappning går under kvartal fyra 2020 och framåt.

BILD 2. UTVECKLINGEN I ÅRSTAKT AV ANTAL ANSTÄLLDA, INVESTERINGAR, RÅVARUKOSTNADER OCH LÖNSAMHET INOM IKEM-INDUSTRIERNA. INDEX 100 REPRESENTERAR OFÖRÄNDRAD UTVECKLING. VÄRDEN ÖVER 100 TILLVÄXT.

Källa: IKEM

CORONAKRISEN BARA EN AV MÅNGA GLOBALA UTMANINGAR

I konjunkturenkäten har företagen fått rangordna vilka globala utmaningar de för närvarande har att förhålla sig till och ta höjd för när de blickar framåt. Överlag saknas inte omvärldsutmaningar, även om coronakrisen intar en självklar förstaplacering. På andra plats lyfts handelskonflikter fram. Efter många decennier av handelsliberaliseringar, orkestrerat via bland annat WTO, har utvecklingen under de senaste åren inte varit lika tydligt positiv.

TABELL 1. RANGORDNA VILKA AV FÖLJANDE OMVÄRLDSHÄNDELSER SOM HAR STÖRST PÅVERKAN PÅ ERT FÖRETAGS VERKSAMHET.

Källa: IKEM, oviktade svar

- 1 Coronakrisen
- 2 Handelskonflikter
- 3 Klimatfrågan
- 4 Brexit
- 5 Energifrågan
- 6 Presidentvalet i USA

Handelskonflikten mellan USA/Kina är kanske det mest uppenbara exemplet på en instabilare världshandelsordning, och en konflikt som bedrivs bilateralt snarare än via WTO. Men också EU har varit i USA:s blickfång, inte minst då de infört strafftullar på europeiskt stål- och aluminium. De branscher IKEM företräder är överlag mycket exportorienterade (direkt eller indirekt). Det är därför inte konstigt att de listar handelskonflikter på andra plats över utmaningar att förhålla sig till.

En hård Brexit är en annan faktor som potentiellt kastar grus i handelsmaskineriet, inte minst ur ett svenskt perspektiv. Brexit redovisas för sig som den fjärde största globala utmaningen just nu bland IKEM-företagen.

På tredje plats kommer klimatfrågan. Det är naturligtvis en global utmaning som alla företag måste förhålla sig till och agera efter. I allt från dagens verksamhet och framställningsmetoder till utvecklings- och produktionsstrategier framöver. Kemiindustrin är ju dessutom en nyckelbransch i omställningen mot en cirkulär ekonomi, nationellt och globalt.

CORONA ÄNDRAR FÖRETAGENS STRATEGI- OCH INVESTERINGSPLANER

Att coronakrisen toppar listan över globala utmaningar har ju redan materialiserats ute bland företagen på en rad olika sätt. Lite mer än hälften av företagen har senarelagt planerade investeringar på kortare eller längre sikt. Tre procent av

företagen har istället valt att tidigarelägga investeringarna. De resterande företagen har hållit sig till sin ursprungliga investeringsplan.

TABELL 2. HUR HAR FÖRETAGETS SEDAN TIDIGARE PLANERADE INVESTERINGAR PÅVERKATS AV CORONAKRISEN? DE HAR BLIVIT...

Källa: IKEM, oviktade svar

Tidigarelagda	3%
Uppskjutna på kort sikt	46%
Uppskjutna på lång sikt	7%
De har inte påverkats	44%

TABELL 3. HAR CORONAKRISEN ÄNDRAT FÖRETAGETS LÅNGSIKTIGA STRATEGI?

Källa: IKEM, oviktade svar

Ja, mycket	2%
Ja, en del	36%
Nej	57%
Vet ej	5%

På ett mer genomgripande plan kan företag med coronakrisen som bakgrund också behöva se över sin långsiktiga strategi. Knappt fyra av tio företag svarar att de gjort det. Flertalet företag pekar på att de måste vara betydligt mer på sin vakt vad gäller sina kunders efterfrågan. I annat fall riskerar de att bygga onödiga lager. Andra pekar på det faktum att digitaliseringsorienteringen påskyndats av krisen så här långt, vilket den lär även göra fortsatt framåt.

En gammal sanning inom den ekonomiska litteraturen är att det krävs en rejäl kris för att styra om samhället i en annan riktning eller för att påskynda en redan påbörjad strukturomvandling. Att digitaliseringen påskyndats av coronakrisen är nog de flesta överens om idag, med allt vad det innebär i form av hot och möjligheter inte minst på arbetsmarknaden. En annan trend är en återgång mot mer av lokala och regionala värdekedjor inom produktionen i en strävan bland företag att minska sin sårbarhet vid internationella chocker.

Olika länder har naturligtvis olika förutsättningar att ställa om i den riktning som världen nu rör sig, mot ökad digitalisering och minskad globalisering. Frågan är hur IKEM:s branscher så här långt under coronakrisen bedömer att

konkurrenskraften i de svenska utvecklings- och produktionsdelarna klarat sig? Bortråkna osäkra och neutrala svar (oviktat) är det en viss övervikt av företag som bedömer att verksamhetsförutsättningar i Sverige utvecklats fördelaktigt i förhållande till omvärlden under coronakrisen. Att deras svenska konkurrenskraft ökat något med andra ord.

Om hänsyn tas till företagets storlek blir bilden klart försiktigare av hur konkurrenskraften förändrats av coronakrisen. En majoritet på drygt 81 procent menar då att företagets svenska konkurrenskraft inte rört sig åt något håll. Av den resterande andelen som ser en underliggande förändring är det dock en klar övervikt som tycker sig se en stärkt svensk konkurrenskraft i spåren av krisen.

Att de mindre företagen i större utsträckning tycker sig se ökade svenska konkurrensfördelar kan möjligen sammanhånga med det faktum att de i egenskap av lokala/regionala leverantör upplevt ett stärkt intresse från stora industri-kunder.

TABELL 4. I FÖRHÅLLANDE TILL KONKURRERANDE LÄNDER, HUR ANSER NI ATT FÖRETAGETS (DEN SVENSKBASERADE) KONKURRENSKRAFT PÅVERKATS AV CORONAKRISEN SÅ HÄR LÅNGT?

Källa: IKEM

	Viktade	Oviktade
Försvagats mycket	0%	0
Försvagats	1%	17
Inte förändrats	81%	45
Förstärkts	7%	26
Förstärkts mycket	9%	2
Vet ej	3%	10

BRISTER I SVENSK ELDISTRIBUTION KAN BLI DYRBART

I somras hamnade brister i den svenska energiförsörjningen åter på tidningarnas förstasidor när företag fick svårt att klara sin vanliga produktion på grund av bristande tillgång på el.

I och med nedstängningen av kärnkraften produceras den svenska elen i allt högre utsträckning i de norra delarna av landet medan förbrukningen ökar snabbare i de södra landsändarna. Det ställer ökade krav på ett utbyggt svenskt stamnät. Dessvärre ligger utbyggnaderna av stamnäten långt efter behoven, med stora prisskillnader mellan landsändarna som resultat. Detta förhållande kan förväntas fortsätta framöver tillsammans med en ökad risk för elbrist i södra

TABELL 5. HUR VÄL STÄMMER FÖLJANDE PÅSTÅENDEN IN PÅ ERT FÖRETAGS INSTÄLLNING TILL LÅNGSIKTIGT ÖKADE ENERGIKOSTNADER?

Källa: IKEM, oviktade svar

Kraftigt ökade energikostnader leder till:	Helt osannolikt	Ingen klar uppfattning	Högst sannolikt	Vet ej
Förskjutningar till produktionsställen med lägre kostnader i andra delar av Sverige	70%	16%	7%	7%
Förskjutningar till produktionsställen med lägre kostnader i andra länder	44%	24%	24%	7%
Företagets investeringsvilja i fabriker med högre energikostnader minskar	22%	23%	45%	10%

Sverige under specifika effekttoppar, såsom under kalla vinterdagar eller för den delen varma sommardagar som nu senast under sommaren 2020.

För många IKEM-företag är det här en utveckling som är klart oroande. Att osäkerheten ökar gällande både elkostnaderna och driftsäkerheten är allt annat än välkommet. Inte minst innebär oplanerade driftsstopp för den processorienterade produktionen stora kostnader för företagen.

Vad händer om det som tidigare varit självklara delar av det svenska konkurrensfördelarna för svensk industri, tillgång på fossilfri el till förhållandevis låga kostnader över hela landet, ändras i sin motsats? Företagen har fått ta ställning till ett antal påståenden om hur de ser på sitt möjliga agerande vid stadigvarande och långsiktigt ökande energikostnader.

OSÄKRA ELFÖRHÅLLANDEN MINSKAR INVESTERINGSVILJAN

På det första påståendet om att flytta produktionen till landsändar i Sverige med lägre elkostnader, svarar en avgörande majoritet att det är helt osannolikt. Den självklara förklaringen till detta är att merparten av företagen endast har en produktionsanläggning i Sverige. När företagen har flera anläggningar så ligger oftast samtliga i den södra halvan av Sverige (samtliga med högre elkostnader). Svaret blir därmed nej i båda fallen.

En betydligt större andel IKEM-företag, som ofta ingår i internationella koncerner, håller det därmed för sannolikt att produktionen (delvis) riskerar att flyttas till länder med lägre energikostnader.

När det gäller det tredje påståendet; om företagens investeringsvilja minskar i fabriker med högre energikostnader, blir resultatet av enkäten klart oroande. 45 procent av företagen menar att det är högst sannolikt att företagens investeringsvilja minskar i anläggningar i "högkostnadsområden", dvs detsamma som Sverige i detta fall. Endast 22

procent av företagen håller det för helt osannolikt att investeringsviljan minskar i fabriker med relativt högre energikostnader. Det allvarliga i en sådan utveckling är, inte minst mot bakgrund i de enorma investeringsbehov som står för dörren när företagen skall ställa om till en mer hållbar produktion, att många investeringar kommer hamna utanför Sverige. Och när investeringarna inom svensk produktion viker ner kommer också företagens konkurrenskraft av denna anledning är försvagas gradvis.

Det är med andra ord ingen bagatell att Sverige inte löst distributions- och prisfrågan på el i de södra landsändarna. För IKEM:s branscher, liksom rimligtvis för övriga svenska industrigrenar, är inte prognosen om minskade investeringar lösa skrämelslott. Oförutsägbara villkor i en så pass avgörande fråga som säker eltillgång går helt enkelt inte att bortse från om Sverige ska behålla de industrier som är så viktiga för samhället.

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 325 miljarder kronor 2019. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
070-497 11 98
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se